

שיקום מקצועי

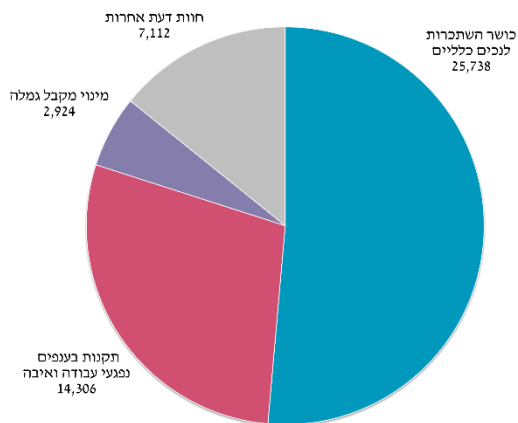
פעולות אגף השיקום

אגף השיקום במוסד לביטוח לאומי מסייע לזכאים שנפלטו משוק העבודה או לזכאים חסרי ניסיון בתעסוקה, להיקלט בעבודה המתאימה לכישוריהם המקצועיים וליכולת התפקוד שלהם באמצעות הכשרה מקצועית והשמה בעבודה. עובדות השיקום¹, שהן עובדות סוציאליות בהכשרתן, מסייעות באמצעות שירותי אבחון, ייעוץ לתעסוקה וליווי של המבוטח בכל תהליך השיקום. מאמצים רבים מושקעים באיתור האוכלוסייה המתאימה מבין הזכאים, כדי להגדיל למקסימום את שיעור המשתלבים בעבודה בסוף התהליך.

- **שירותים בעין** (עיקר הסיוע שהאגף מספק): אבחון, הכוונה וייעוץ בבחירת מקצוע, טרום הכשרה והכשרה מקצועית, השלמת השכלה ולימודי השכלה גבוהה וסיוע בהשמה בעבודה למי שמתקשים להשתלב בעבודה בכוחות עצמם.
- **מימון הוצאות הנלוות לשיקום**: למשל מימון האבחון והלימודים, דמי שיקום (גמלה חודשית למחיה בתקופת הלימודים) או הוצאות הנסיעות אל מקום ההכשרה וממנו. משתקם יכול להיות זכאי ליותר משירות אחד או גמלה אחת.
- **חוות דעת מקצועיות**: ניתנות לאגפי מינהל הגמלאות בנושאים האלה: קביעת דרגת כושר השתכרות לנכים, מינוי מקבל גמלה, קביעת הזכאות של נפגעי עבודה להעלאת דרגת הנכות וקביעת הזכאות להיוונים, וזכאות לתגמולים מיוחדים לנפגעי עבודה ולנפגעי פעולות איבה. ניתנות חוות דעת גם שלא בענייני חוק הביטוח הלאומי. בשנת 2019 סופקו כ-50 אלף חוות דעת שונות, 51% בהן בעניין קביעת דרגת כושר ההשתכרות לנכים כלליים (תרשים 1).
- **סיוע במיצוי זכויות כספיות**: לנפגעי עבודה ונפגעי איבה הזכאים להן (כגון קצבה מיוחדת ומענקים מיוחדים). ב-2019 קיבלו סיוע כזה 5,528 אנשים ול-1,275 בהם הסתיים הטיפול השנה.
- **סיוע לאלמנות/ים ולנפגעי פעולות איבה**: מכוח היותן עובדות סוציאליות, עובדות אגף השיקום מסייעות גם לאלמנות ואלמנים בשעת משבר ובנפגעי פעולות איבה במהלך כל חייהם. ב-2019 טופלו 10 אלמנות, אלמנים ונפגעי איבה.

1 הרוב המכריע של עובדי השיקום הם נשים ולכן נקטנו לשון נקבה.

תרשים 1: חוות הדעת שסיפק אגף השיקום לפי נושאים, 2019

מי זכאי לשיקום מקצועי?

- לשיקום מקצועי זכאי מי שעדיין לא הגיע לגיל פרישה והוא אחד מאלה:
- **נכה כללי:** תושב ישראל שסובל מליקוי גופני, שכלי או נפשי, אם מתקיימים בו כל התנאים האלה: (א) נקבעה לו נכות רפואית של 20% לפחות על-פי מבחני נכות; (ב) הוא אינו יכול עוד לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, עקב הליקוי; (ג) כתוצאה מהליקוי הוא זקוק ומתאים להכשרה מקצועית ולשירותי שיקום נוספים שיאפשרו לו לחזור לעבודתו הקודמת או לעבודה מתאימה אחרת. גם בן/בת זוג של נכה שאינו בר שיקום עקב הליקוי והוא מתגורר עימו בקביעות, זכאי לשיקום.
 - **נפגע עבודה:** מי שנפגע בעבודה? ונקבעו לו 10% נכות רפואית לפחות, ועקב הפגיעה הוא אינו יכול לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, והוא זקוק להכשרה מקצועית מיוחדת כדי שיוכל לחזור לעבודתו הקודמת. המוסד רשאי לאשר שיקום מקצועי גם למי שדרגת נכותו נמוכה מ-10%, אם המשך עבודתו במקום הקודם עלול לסכן באופן חריג את בריאותו או את בטיחותו.
 - **אלמן או אלמנה** כמשמעותם בחוק, המקבלים קצבת שאירים או קצבת תלויים ומתקיימים בהם כל התנאים האלה: (א) הם חסרי מקצוע או שאינם יכולים להתפרנס ממקצועם למחייתם; (ב) הם אינם יכולים להוסיף ולעבוד במקום עבודתם הקודם בעקבות פטירת בן/בת הזוג; (ג) עובדת השיקום קבעה כי הם מתאימים להכשרה או להסבה מקצועית בכפוף למצב הרפואי ולהשכלתם.

2 נפגע בתאונה שהתרחשה בזמן ועקב העבודה, לרבות בדרך לעבודה וממנה, או מחלת מקצוע כמוגדר בתקנות.

שיקום מקצועי

- **נפגע איבה:** נפגע בפעולת איבה³ שנקבעו לו 20% נכות רפואית⁴ לפחות, ועקב הפגיעה הוא אינו יכול לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, או שהוא זקוק להכשרה מקצועית מיוחדת כדי שיוכל לחזור לעבודתו הקודמת. גם בני משפחות שכולות כהגדרתם בחוק (אלמן/ה, יתומים והורים שכולים), שקרובם נפטר כתוצאה מפעולת איבה, זכאים לשיקום מקצועי.

תהליך השיקום

פונים חדשים

ב-2019 פנו לשיקום בביטוח הלאומי 10,511 איש לעומת 9,150 ב-2018 עלייה של 15%, רובם (כ-86%) היו שייכים לענף נכות כללית ומיעוטם לנפגעי עבודה (כ-11%) (לוח 1).

לצעירים בשנות העשרים הפוטנציאל הגבוה ביותר להצליח בשיקום, משום שהכשרה מקצועית או השכלה גבוהה יקדמו באופן ניכר את סיכוייהם להשתלב בעבודה, ולכן לא מפתיע ש-37% מהפונים לשיקום הם בגילים אלה (תרשים 2). בקרב הצעירים יותר שיעור המשתקמים מענף נכות כללית גדול יותר, משום שבקבוצה זו אנשים עם מוגבלות מלידה הפונים לשיקום כדי לממש את זכויותיהם עם הגיעם לבגרות. בגילים המבוגרים יותר גדל חלקם של נפגעי העבודה והאלמנות/ים המצטרפים למערכות הזכאים לגמלה בגיל מאוחר יותר (חלקם של נפגעי העבודה בכלל המשתקמים גדל ככל שהגיל עולה, עד גיל הפרישה).

ב-2019 את מרבית הפניות לשיקום – כ-89% – יזמו המשתקמים, ל-73% בהם היתה זו הפנייה הראשונה. הפנייה ביוזמת המשתקמים עשויה להצביע על מוטיבציה גבוהה יותר ולכן על סיכויי הצלחה גבוהים יותר של תהליך השיקום. רק ב-8.5% מהמקרים פקידות השיקום יזמו את הפנייה – רובם שייכים לענפים שאירים או נפגעי איבה (לוח 1).

שלב השיקום

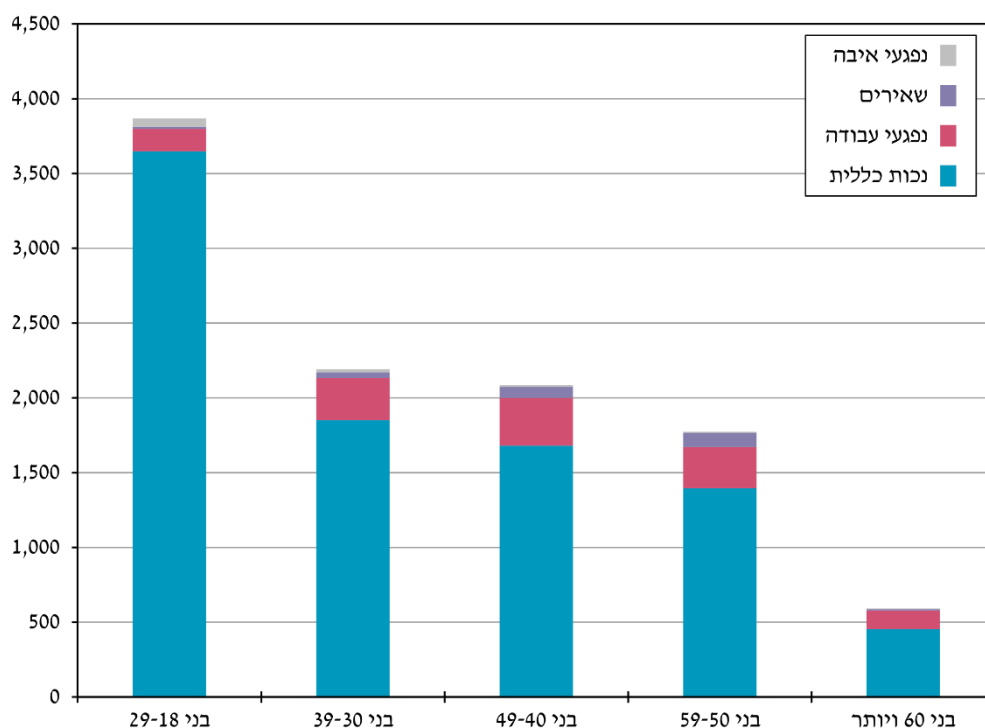
- עיקרי פעילותו של אגף השיקום הוא סיוע בהשתלבות בעבודה. בתהליך השיקום נבחנת התאמתו של הפונה לשיקום ומותאמת לו התוכנית הטובה ביותר לצרכיו, לרצונותיו וליכולותיו על-פי חוות הדעת של עובדות השיקום. להלן השלבים הבולטים בתהליך:
- **אבחון:** בדיקה של כישורי התעסוקה, כולל ייעוץ והכוונה מקצועית בידי פקידות השיקום, מכוני אבחון או מרכזי שיקום.
 - **טרנס הכשרה:** הקניית הרגלי עבודה במרכזי שיקום, קורסי העצמה והשלמת השכלה (בגרות, פסיכומטרי, מכינה וכו') בהתאם לממצאי האבחון וכהכנה להשתלבות בהכשרה מקצועית או בעבודה.

3 פעולה של כוחות צבאיים או צבאיים למחצה או כוחות בלתי סדירים של מדינה או ארגון העוינים לישראל, או פעולה שבוצעה תוך סיוע לאחד מאלה, בשליחותם או מטעמם, ואשר כוונתו נגד ישראל.

4 מי שנפגע לפני 1996 זכאי לשיקום מקצועי אם נקבעו לו 10% נכות רפואית או יותר.

- **הכשרה מקצועית או לימודים אקדמיים לרכישת מקצוע:** לימודים במוסדות להשכלה גבוהה (אוניברסיטאות ומכללות) או בבתי ספר להנדסאים או בקורסים מקצועיים (כגון טכנאי, מזכירות, הנהלת חשבונות ובישול).
- **השמה בעבודה:** סיוע לבעלי מקצוע או למי שסיימו הכשרה מקצועית בחיפוש אחר עבודה המתאימה ליכולותיהם ולמקצוע שרכשו, תוך ליווי ומעקב אחר השתלבותם בעבודה.

תרשים 2: הפונים לשיקום מקצועי לפי גיל וענף, 2019

המשתתפים והתוכניות

בתהליך השיקום נמנים מי שהתחילו תוכנית שיקום ב-2019 או מי שממשיכים שיקום שהחל בעבר. בסך הכל השתתפו ב-2019 כ-26.1 אלף איש בכ-69 אלף תוכניות (לוח 2). בממוצע נפתחו לכל משתתף 2.6 תוכניות.

חלקם של מקבלי קצבת נכות כללית משתנה בין סוגי התוכניות: בקרב מי שהופנו לגורם אחר הם היוו 93%, בהכשרה מקצועית – 85%, ובאבחונים וטרורם הכשרה חלקם היה קטן יותר.

מדינת ישראל היא מהמדינות המובילות במערב בשיעור האקדמאים שבה ושיעורם גבוה גם בתוכניות השיקום. מספר המשתתפים בתוכניות ההכשרה המקצועית עלה ב-2019 ב-9.2%

שיקום מקצועי

לעומת 2018 (מ-6,375 ל-6,965), מספר התוכניות להשכלה גבוהה עלה ב-7.1% (מ-4,286 ל-4,591), אם כי שיעורן בסך התוכניות ירד מ-67% ל-66% בין שתי השנים (תרשים 3).

לוח 1: הפונים לשיקום מקצועי לפי ענף, מספר הפנייה ויחוס הפנייה (מספרים מוחלטים ואחוזים). 2019

מספרים מוחלטים / יחוס הפנייה	ענף (אחוזים)					
	מספרים מוחלטים / יחוס הפנייה	סך הכל	נכות כללית	נפגעי עבודה	נפגעי שאירים	
10,511	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
100	231	150,1	030,9			
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
פנייה ראשונה						
7,718	73.4	73.0	73.0	76.9	80.5	
6,895	65.6	64.8	64.8	72.6	71.9	
655	6.2	6.4	6.4	3.8	8.2	
133	1.3	1.5	1.5	0.2	.	
35	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4	
פנייה חוזרת						
2,793	26.6	27.0	27.0	23.1	19.5	
2,589	24.6	25.0	25.0	21.8	17.3	
140	1.3	1.4	1.4	1.0	2.2	
52	0.5	0.6	0.6	0.1	.	
12	0.1	0.1	0.1	0.3	.	

בלוח 3 מובאת התפלגות המשתתפים בתוכניות השיקום בהתאם לליקוי העיקרי⁵ ולשיעור הנכות הרפואית שלהם. סביר להניח שככל שאחוזי הנכות הרפואית נמוכים יותר, מידת העצמאות גדולה יותר, וכך גם היכולת להשתלב בעבודה באופן עצמאי, ולהפך – ככל שאחוזי הנכות גבוהים יותר קטנה ההסתברות למצוא עבודה בשוק החופשי. ואכן, בעלי דרגת נכות רפואית בשיעור של 40%-59% הם היוצאים הנשכרים ביותר מהשיקום – חלקם בקרב המשתקמים ב-2019 היה 43%.

בקרב בעלי אחוזי נכות רפואית נמוכים (10%-19%) בולט חלקם של הסובלים מבעיות לוקומוטוריות, 18.6%, שרובם מענף נפגעי עבודה (נכים כלליים בדרגת נכות זו אינם זכאים לשיקום). בקרב בעלי אחוזי נכות גבוהים יותר, גדול חלקם של הסובלים מבעיות פנימיות, נוירולוגיות ולוקומוטוריות, רובם מענף נכות כללית.

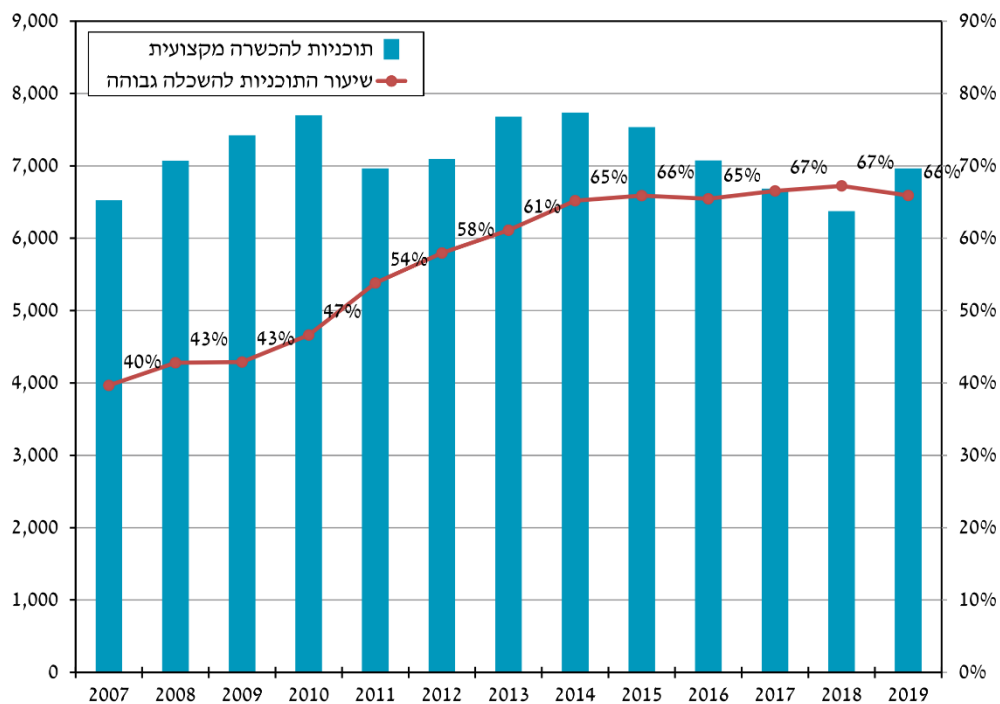
5 ליקוי ששיעור הנכות הרפואית בו הוא הגבוה ביותר מבין הליקויים של האדם.

לוח 2: תוכניות בשיקום מקצועי ומשתתפים. לפי ענף וסוג התוכנית (מספרים מוחלטים ואחוזים). 2019

סוג התוכנית	סך הכל		ענף (אחוזים)		
	מספרים מוחלטים	אחוזים	נכות כללית	נפגעי עבודה	נפגעי שאירים
סך הכל תוכניות מספרים מוחלטים אחוזים	68,755	100.0	57,332	8,308	1,837
			83.4	12.1	2.7
אבחון לתוכנית	27,988	100.0	83.6	12.7	2.4
סך הכל	12,390	100.0	86.1	11.3	2.1
אבחון פנימי לזכאות	10,320	100.0	84.2	11.6	2.8
אבחון פנימי לתוכניות	5,278	100.0	76.5	18.2	2.2
אבחון חיצוני					
טרום הכשרה	6,041	100.0	80.7	14.1	3.3
סך הכל	2,399	100.0	83.4	11.6	3.0
השלמת השכלה	3,642	100.0	78.9	15.8	3.5
הקניית הרגלי עבודה					
הכשרה מקצועית / לימודים אקדמיים	9,013	100.0	85.0	8.8	2.8
סך הכל	2,374	100.0	78.0	14.4	5.6
קורס מקצועי	4,591	100.0	87.3	7.1	1.8
לימודים אקדמיים	1,162	100.0	86.7	4.6	1.7
תשלומים נוספים	886	100.0	90.1	8.1	1.2
ללימודים אקדמיים					
יצירת תנאי לימוד					
השמה בעבודה	9,836	100.0	79.8	15.2	3.4
סך הכל	5,906	100.0	80.0	15.0	3.4
הכנה להשמה	2,489	100.0	79.3	15.5	3.7
סיוע בהשמה	1,441	100.0	80.2	15.3	2.9
ליווי לאחר השמה					
מיצוי זכויות	114	100.0	.	87.7	.
סך הכל					
הפניה לגורם אחר	748	100.0	93.0	5.5	0.5
סך הכל	587	100.0	93.0	5.6	0.5
עבודה ב"המשקם"	161	100.0	93.2	5.0	0.6
גורם בקהילה					
מעקב ואחזקה	13,578	100.0	85.2	9.9	2.8
תמיכה מקבילה לתוכנית	1,437	100.0	89.4	8.7	1.1
סך הכל משתתפים	26,122	100.0	21,461	3,329	705
מספרים מוחלטים אחוזים			82.2	12.7	2.7

שיקום מקצועי

תרשים 3: תוכניות להשכלה גבוהה ושיעורן בכלל התוכניות להכשרה מקצועית (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2019-2007

לוח 3: משתתפים בשיקום מקצועי לפי דרגת הנכות הרפואית והליקוי העיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2019

נכות רפואית (אחוזים)						סך הכל		ליקוי עיקרי
100%-80%	79%-60%	59%-40%	39%-20%	19%-10%	ללא נכות *	אחוזים	מספרים מוחלטים	
3,202	4,550	11,243	4,798	1,047	1,282		26,122	סך הכל (מספרים)
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		אחוזים
5.1	17.4	45.5	19.3	6.3	0.0	27.1	7,068	נפשי או פיגור
23.7	24.0	20.4	18.6	10.8	0.0	19.8	5,167	פנימי
5.8	4.0	2.0	2.3	1.9	0.0	2.8	724	אורוגניטלי
23.3	18.3	9.2	13.5	4.5	0.0	12.7	3,314	נורולוגי
11.3	16.7	12.6	26.6	18.6	0.0	15.4	4,009	לוקומוטורי
19.5	3.5	1.6	1.8	1.4	0.0	4.1	1,066	ראייה
3.8	10.5	2.1	2.3	1.7	0.0	3.7	964	שמיעה
7.5	5.6	6.6	15.6	54.8	100.0	14.6	3,810	אחר **

* הזכאות לשיקום בענפי איבה ושאירים אינה בהכרח תוצאה של מצבו הרפואי של המשתתף.
 ** כולל משתקמים ללא ליקוי.

מסיימי שיקום

הצלחת השיקום המקצועי תלויה בין היתר במוטיבציה להשתקם, כך שקליטה בשוק העבודה אינה אפשרית אם המשתקם אינו מעוניין בכך.

ב-2019 הסתיים הטיפול ב-9,923 אנשים; 4,371 בהם סיימו תוכנית אחת לפחות של הכנה לעבודה בשוק החופשי, 78% בהם הצליחו להשתלב בעבודה (לוח 4). 53% מהמשתלבים בעבודה היו זכאים במקביל לקצבת נכות חודשית מענפי נכות כללית או נפגעי עבודה – הוכחה ברורה לתפקידו המרכזי של אגף השיקום בשילוב נכים בעבודה. ל-56% (5,552 אנשים) תהליך השיקום הופסק, בדרך כלל (70%) משום שנמצאו לא מתאימים.

לוח 4: מסיימי שיקום לפי הענף שהם שייכים אליו ואופן הסיום (מספרים מוחלטים ואחוזים). 2019

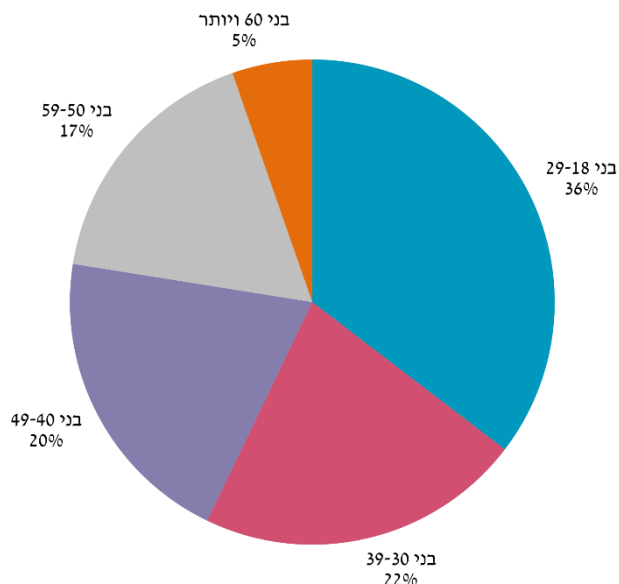
אופן הסיום	סך הכל		ענף (אחוזים)		
	מספרים מוחלטים	אחוזים	נכות כללית	נפגעי עבודה	נפגעי שאירים
סך הכל מספרים	9,923		8,135	1,205	270
אחוזים		100.0	100.0	100.0	100.0
נקלט בעבודה	3,425	34.5	35.1	33.5	49.6
סיום טרום הכשרה	324	3.3	3.5	2.5	4.1
סיום הכשרה מקצועית	413	4.2	4.4	3.1	5.2
סיום סיוע בהשמה	209	2.1	2.2	2.0	1.5
הפסקת טיפול	5,552	56.0	54.8	58.9	39.6
					313

משך השיקום הממוצע של המסיימים ב-2019 היה שנתיים ו-5 חודשים. עם זאת, משך התהליך אינו קבוע והוא מושפע בין השאר מהענף שהמשתקם שייך אליו והמצב הרפואי. לדוגמה, מי ששייכים לנפגעי עבודה סיימו את התוכנית מהר יותר מאלה השייכים לנכות כללית (שנתיים ו-3 חודשים לעומת שנתיים ו-6 חודשים בממוצע בהתאמה). פער זה נובע בין היתר מהרגלי העבודה הטובים יותר של נפגעי עבודה וממידת העצמאות הגבוהה יחסית שלהם. גם למצב הרפואי השפעה על משך השיקום: לבעלי נכות רפואית של יותר מ-65% נדרש בממוצע זמן רב יותר לסיים את השיקום לעומת בעלי נכות רפואית הנמוכה מ-40% – שנתיים ו-8 חודשים לעומת שנתיים ו-6 חודשים.

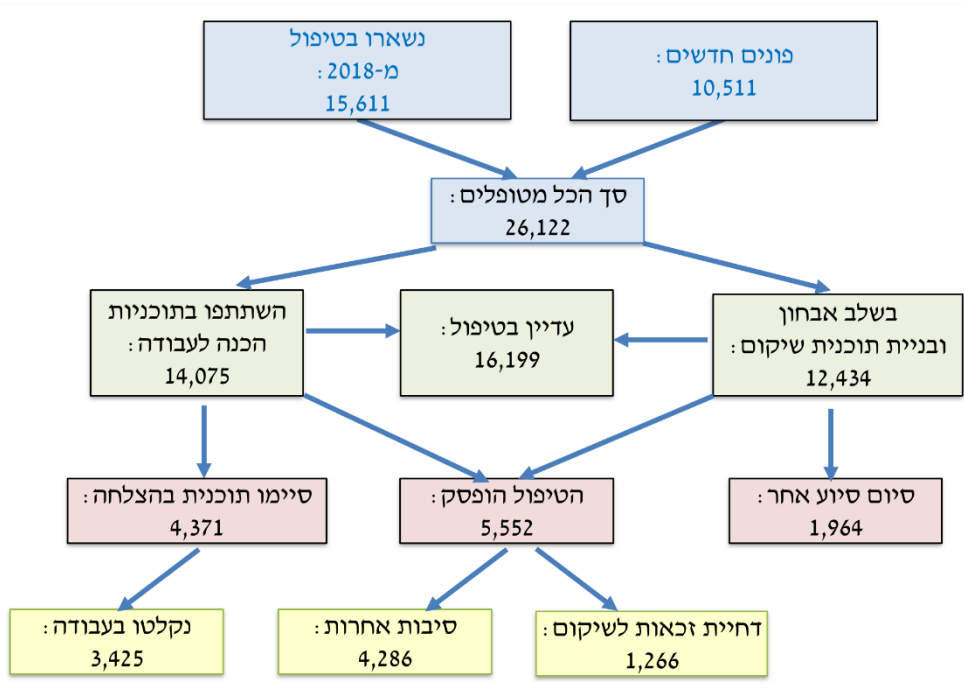
הסיכוי לסיים את התהליך גבוה יותר בקרב צעירים – כ-35% מהמסיימים היו בני 18-29 (תרשים 4). מכלל האנשים שנותרו בטיפול מ-2018 או שפנו ב-2019, נותרו בטיפול בסוף 2019 כ-16 אלף אנשים (תרשים 5).

שיקום מקצועי

תרשים 4: מסיימי שיקום שנקלטו בעבודה לפי גיל, 2019

תרשים 5: האוכלוסייה בשיקום מקצועי לפי שלבי התהליך, 2019

היקף התשלומים

ב-2019 שולמו במסגרת השיקום המקצועי כ-271 מיליון ש"ח ל-14,231 אנשים שונים – כ-19.1 אלף ש"ח בממוצע לכל משתקם. בהשוואה ל-2018 (שבה שולמו 246 מיליון ש"ח), גדלה ההוצאה ב-2019 ב-10% (לוח 5). כ-70% מן ההוצאה השנתית שולמו למשתקמים מענף נכות כללית (בדומה לשנת 2018) אף שהם מהווים כ-82% מן המשתקמים. פער זה נובע מההטבות של הזכאים בענפים האחרים. כ-47% מן התשלומים יועדו לשכר לימוד (ל-86% מהמשתתפים) וכשליש לדמי שיקום (לוח 6).

- **דמי שיקום:** גמלה חודשית למחיה בגובה קצבת נכות מלאה, המשולמת בתקופת הלימודים למי שאינם זכאים לקצבה או לקצבה מלאה (מנכות כללית או נכות מעבודה) ובתנאי שהם לומדים 16 שעות לפחות בשבוע (כ-80.5 מיליון ש"ח).
- **נסיעות:** תשלום לנסיעות בתחבורה ציבורית למקום ההכשרה/האבחון, או השלמה לגמלת ניידות כמשתכר למקבלי גמלת ניידות חלקית. **שירותי הסעה:** לבעלי נכות רפואית של 65% או יותר שאין להם רכב או רשיון נהיגה (כ-8.9 מיליון ש"ח).
- **שכר לימוד:** השתתפות בשכר הלימוד האקדמי או בעלות ההכשרה, עד הסכום המרבי שנקבע בהוראות אגף השיקום (כ-127.6 מיליון ש"ח).
- **שיעורי עזר ושירותי הנגשה:** סיוע בשיעורי עזר על-פי הצורך ובהתאם להיקף שעות הלימוד וסיוע לנזקקים לתרגום לשפת הסימנים, תמלול והקראות (כ-10.9 מיליון ש"ח).
- **שכר דירה:** השתתפות בשכר דירה או בתשלום למעונות לשוהים בהכשרה מקצועית במרחק של יותר מ-40 ק"מ ממקום מגוריהם הקבוע, בהתאם לתוכנית הלימוד שלהם (כ-13.7 מיליון ש"ח).
- **מכשירים:** סיוע ברכישת מכשירים החיוניים לשיקום (מחשב, מקלדת מותאמת לעיוורים, ספרים, ציוד לימודי ועוד) (כ-273 אלף ש"ח).
- **הוצאות אחרות:** תשלומים במסגרת מיצוי הטבות בכסף, בעיקר בקרב נפגעי איבה ונפגעי עבודה, והשתתפות בהוצאות כלכלה (אש"ל) בכפוף לתקנות (כ-29.6 מיליון ש"ח).

לוח 5: ההוצאה לשיקום מקצועי לפי ענף (מחירי 2019, אלפי ש"ח). 2015-2019

שנה	סך הכל	נכות כללית	נפגעי עבודה	שאירים	נפגעי איבה
2015	284,439	202,666	29,608	8,195	43,970
*2016	257,108	175,230	24,925	7,258	49,694
2017	248,129	174,565	24,312	6,145	43,107
2018	246,348	171,206	25,315	6,287	43,539
2019	271,474	190,680	27,107	5,530	48,157

* הירידה בהוצאה בין 2015 ל-2016 ו-2017 היא תוצאה של השינוי במדיניות מינואר 2016 שבמסגרתו הוגדרו ה"סיבות המיוחדות" לתוכנית השיקום של יותר משנה.

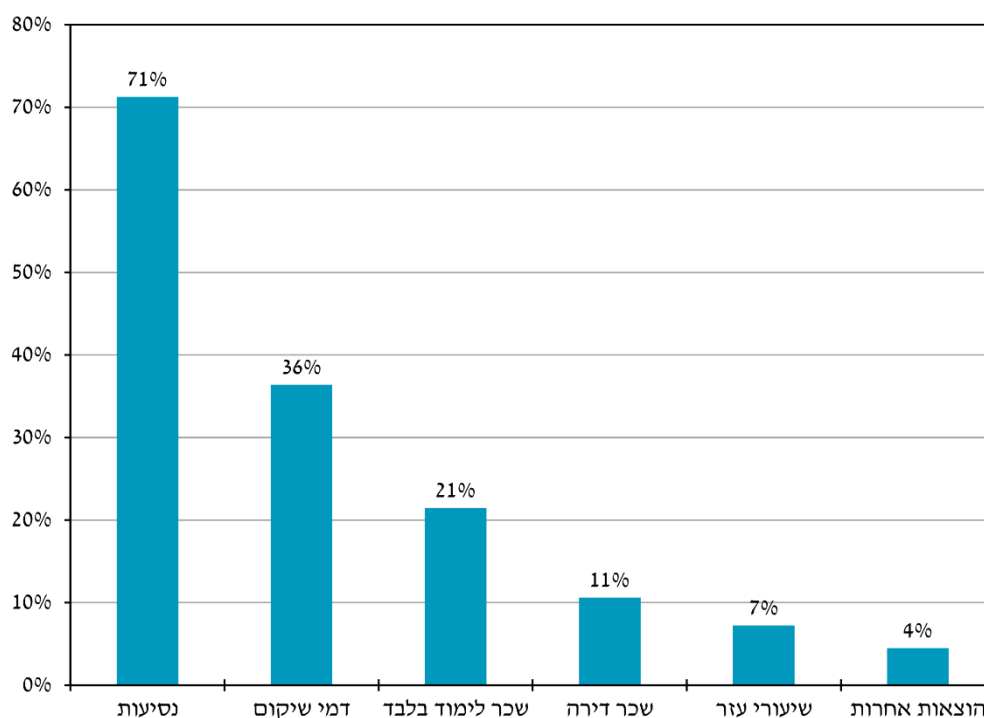
שיקום מקצועי

לוח 6: מספר המקבלים תשלומים נלווים לפי ענף וסוג התשלום (אלפי ש"ח ואחוזים), 2019

הוצאות אחרות*	סוג התשלום (אחוזים)					סך הכל		סה"כ הוצאה
	שיעורי עזר	שכר דירה	נסיעות	דמי שיקום	שכר לימוד	אחוזים	אלפי ש"ח	
11.0	4.0	5.0	3.3	29.6	47.0	100.0%	271,474	סה"כ הוצאה
0.2	5.7	7.4	4.1	29.0	53.6	100.0%	190,680	נכות כללית
0.1	1.6	1.1	3.4	54.5	39.3	100.0%	27,107	נפגעי עבודה
0.1	0.7	0.1	4.0	50.9	44.1	100.0%	5,530	שאירים
60.2	0.0	0.1	0.2	11.1	28.4	100.0%	48,157	נפגעי איבה
1,432	949	1,395	9,773	4,964	12,251		14,231	סה"כ מקבלים

* לא כל הזכאים לתשלום אחר השתתפו בתוכנית שיקום מקצועי.

תרשים 6: תשלומי שיקום נוספים למקבלים שכר לימוד*, 2019

* אדם עשוי להיות זכאי לכמה תשלומים במקביל ולכן סכום העמודות גבוה מ-100.

מי שנמצא מתאים להשלמת השכלה או להכשרה מקצועית, זכאי על-פי החוק לתשלומים נלווים רבים יותר לעומת מי שאינו לומד (בהם שיעורי עזר, מכשירים, נסיעות ושכר דירה)

ולעיתים הוא עשוי להיות זכאי לכמה תשלומים במקביל. בדומה לשנים הקודמות, כ-36% מן המשתקמים קיבלו ב-2019 דמי שיקום (במקום או כהשלמה לקצבת נכות מלאה) כחלק מהשתתפותם בתוכניות שיקום, ו-71% קיבלו השתתפות בהוצאות הנסיעה למקום הלימודים (תרשים 6). רק חמישית (21%) ממקבלי שכר הלימוד לא קיבלו תשלום נוסף.